

vých milic) proti stranické a ostatní inteligenci, jako hlavním silám soudobého obrodného hnutí, a podněcování politického extrémismu krajní pravice, jímž by mohli zastrážovat široké vrstvy nezasevěných, vyčkávajících a upřímně se obávajících o další vývoj naší republiky.

Je sporné, kterým silám a tendencím bude prospěšnější svolání mimořádného sjezdu právě na počátek září. Během letních měsíců bude práce většina stranického aktivu roztroušena po dovolených a celý úkol příprav sjezdu bude vlastně spočívat převážně jen na setrvačném chodu stranických aparátů. Zůstává otázkou, jak v šibeničně krátkých lhůtách projevů naleziťou diferenciaci, vybrat lidi skutečně tvůrčího, odborně fundovaného a demokratického zaměření a eliminovat zamaskované byrokraty a konzervativce. Spěch by mohl dát záminku k tomu, aby volby delegátů byly zavlečeny do nechvalně známých vod aparátčnické manipulace a demokracie čistě formální.

Mnoho bude záležet na přípravách a řízení celé předsjezdové kampaně. Zda v ní půjde o univerzální zaklínání akčním programem a federalizací, anebo fakticky o diferencované měření jednotlivých sil a výkonů a různých vzdáleností a transformaci mezi slovy a činy různých čelných představitelů strany. Zda při volbě delegátů na sjezd půjde spíše o nalezení postav k podpírání právě tak chvalně známého Dubčeka, Smrkovského, Špačka, Šika ajp., jako nechvalně známého Švestky, Kapka, Indry ajp., a jejich dnešního programu, nebo o důsledné vyloučení všech zkompromitovaných, nedemokratických a neschopných členů ÚV. Dále půjde o to, kdo bude hrát rozhodující úlohu v řízení a ovlivňování předsjezdové kampaně. Zda to bude pouze úzký a uzavřený okruh orgánů a lidí uvnitř strany, vybavených formálními úředními kompetencemi a nástroji, anebo čelní, veřejně známí a důvěryhodní představitelé demokratického obrodného hnutí ve straně, usilující o využití zájmů a vlivů co nejširší, a tedy i mimostranické veřejnosti. Zda v celém průběhu této kampaně budou vystupovat na jedné straně jednotné síly staré a setrvačné byrokracie a na druhé straně vzájemně se třífící a oslabující síly dělnické třídy, inteligence a rolnictva, ve straně i mimo stranu. Anebo zda se všichni opravdoví nositelé a stoupcí obrodného demokratického hnutí dokáží semknout v jednotnou a mocnou sílu, schopnou odhalovat a překonávat všechny machinace a překážky, jež jim dobře maskovaní konzervativci nepřestávají stavět do cesty.

A proto zakládejte všude, kde to bude možné, nejen výbory na obranu svobody tisku, ale také, a nyní především, i veřejné výbory a vnitrostranické komise a aktivity pro podporu důsledného rozvoje demokratického obrodného hnutí a humanitního socialismu a takto chápané přípravy mimořádného sjezdu KSČ

v řadách strany i v celé naší společnosti! Všichni opravdoví stoupcí našeho nového československého demokratického socialismu, komunisté i nekomunisté — spojte se!

LL č. 16, 13. června 1968

Vnitropolitický komentář

K mimořádnému sjezdu Svazu československých novinářů

Šestý měsíc naší krátké „polednové“ éry — která navíc do své dnešní podoby vykročila fakticky až v březnu — vnáší do situace především tu zásadní kvalitativní změnu, že moci zákona nabývají první výdobytky tohoto prudkého politického pohybu. Předně se legalizuje rehabilitace obětí stalinské diktatury u nás; neméně důležitou součástí této první splátky na dluh je však i revize tiskového zákona a zejména zrušení potupné předběžné cenzury. Ve dnech 21.—23. června se pak v Obecním domě v Praze schází mimořádný sjezd Svazu československých novinářů a časová shoda je bezpochyby příhodná.

Řekneme-li, že na frontě sdělovacích prostředků je žádoucí určitá stabilizace, míníme tím něco podstatně odlišného od toho, co se někteří zavedení olitrikové pokusili „prodat“ nejdříve hned po lednovém plénu a pak znovu v květnu. Nemíníme mechanickou stabilizaci mocenského monopolu určité skupiny, ale v našem konkrétním případě, což je konkrétní případ i deseti miliónů našich čtenářů, posluchačů a diváků — **stabilizaci práva na necenzurovanou informaci a necenzurované stanovisko k událostem.**

V tomto směru přiznáváme zákonnému verdiktu Národního shromáždění jeho veškerou závažnost. Dosud jsme však ze sebe nesetřásli múry dlouhé doby, kdy sice cenzura byla ilegální, ale zcela efektivní. Nadto víme, že se ani jako instituce životem odvržená nikam nevypařila, ale v pohotovosti dřimotě vydržela dodnes, svým způsobem přežila samu sebe. Víme také, že v tradiční mocenské sféře — i když nyní nebylo objektivně ušnosné cenzuru veřejně hájit — je na tom svoboda tisku, pokud jde o její příznivce, podobně jako Dukla Praha mezi fotbalovým publikem. Jednak není potřebné „návyk“ na to, že v soukolí státního života je určitý rozdíl mezi novinami a berními úřady, a že je třeba diferencovat zacházení. Za druhé není návyk na veřejnou kontrolu a veřejnou kritiku a odtud častá nevrostla a nedůtklivost, jak ji i na květnovém plénu ÚV KSČ projevila řada diskutujících a klasicky pak Vasil Biřak. Velké obliby došla formulace: Tisk sice vykonal velký kus práce, ale...

V tomto klimatu lze tedy komukoli nedůvěru vytýkat, ale nelze ji odstranit. A mimořádný sjezd Svazu československých novinářů tak obrazně řečeno stojí

před nutností postavit k novému zákonu o cenzurované tiskové svobodě bdělou stráž, připravenou k obraně této svobody. Směřuje k tomu všemi třemi body své předběžné agendy, na níž je

1. politické stanovisko k současnému vývoji společnosti,

2. nové stanovy Svazu a nový tiskový zákon,

3. přestavba novinářské organizace na dva národní svazy.

Je pravdou, že otázka svobody tisku není jen otázkou objektivního prostoru, v němž působí, ale i otázkou subjektivní vůle novinářů, jejich schopnosti a připravenosti do tohoto prostoru vtáhnout. Máme u nás problém autocenzury (je to univerzální problém) a nebude snadné se ho rychle zbavit. V současné době však pořád ještě máme nesrovnatelně vážnější problémy s objektivními pozůstatky cenzury, režimu přidělované a odměňované informace, schéma oblastí, o nichž lze informovat podle nepřirozené stupnice přístupnosti a přístupnosti — a stejná měřítka platí i pro komentáře.

Dosud jsme zdaleka nepřekonalí éru, kdy určité informace — a to v rozsahu zcela absurdním a nesrovnatelném s běžným světovým průměrem — byly privilegiem a v mnoha případech i jediným výrazem pochybně intelektuální převahy mnoha šéfů, přednostů a tajemníků, kteří vyšli ze sita nepřirozeného kádrového výběru. Snaha i nadále přidělovat informace, a to nikoli třeba na základě pochopitelného zájmu bezpečnosti země či prospěchu její ekonomiky, zřetelně trvá, a děje se tak způsobem, který je často k smíchu. Na jedné straně se určitá informace před domácími sdělovacími prostředky zatají, aby za pár hodin stejná informace proudila do republiky na vlnách zahraničního rozhlasu. Anebo se stane, že se jiná informace potlačí, a přitom v souvislosti s jinou informací „uteče“ aspoň základní fakt o události, která se měla utajit. Tak tomu zase bylo konkrétně na květnovém plénu ÚV KSČ s vystoupením A. Novotného, o němž se veřejnost dověděla jen „opomenutím“ těch, kteří zprávy pro tisk filtrovali.

Reklamací práva na omezování informací o jednání ÚV KSČ je přitom tak dlouho neúnosná, pokud bude tento orgán nejdůležitějším politickým tělesem země a pokud bude mít jeho jednání životní význam pro každého občana a každou rodinu. Považujeme proto za velmi nedobryj jev, že na květnovém jednání ÚV KSČ se styk s tiskem a možností jeho činnosti kolem jednání proti dubnovému plénu podstatně zhoršily a že dokonce toto zhoršení bylo podáno jako praxe, kterou je třeba přijmout. To je např. v rozporu s Akčním programem KSČ, který praví, že „je nutno překonat opožďování, zkreslování a neúplnost informací, odstranit neodůvodněné utajování politických a hospodářských skutečností“ atd. atd.

Svaz československých novinářů nemůže připustit,

aby se opakovaly situace, kdy vina za klamání veřejnosti, za kontrolu a zkreslování informací se svalovala na pracovníky tisku, rozhlasu a televize. Takové situace znovu vznikají i v těchto dnech, a to nejen v souvislosti s vystoupením A. Novotného na květnovém plénu ÚV KSČ, ale např. i v souvislosti se štabními manévry zemí Varšavské smlouvy na našem území (úřední sdělení jedno za druhým se opožďovalo za realitou) a mimořádný sjezd SČSN by měl přinejmenším vyzvat příslušné úřady, aby v případech zadržení určité informace opustily anonymitu a sdělily aspoň důvody, proč o té či oné věci nemá veřejnost vědět.

O tom, že SČSN se tímto svým mimořádným sjezdem i jako organizace definitivně rozejde s mnohalejším nedůstojným živěním v roli „převodové páky“, nelze pochybovat. Tuto vůli daly tisíce našich novinářů energicky najevo svým obrovským přínosem k obrodnému procesu. O jejich angažovanosti a o jejich postoji není spor a není na místě ani žádné „ale“. V průběhu tohoto procesu se obnovilo těsné sepětí a vzájemné porozumění novinářů s dělníky, rolníky i inteligencí ostatních oborů a myšlenka, že svoboda tisku je věcí nejširší veřejnosti, se stává velmi živou. Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů ji bezpochyby dá nový a silný důraz, protože aspoň v dané situaci nemá tato společnost jiný a účinnější korektivum moci kromě socialistických sdělovačích prostředků.

Reportér č. 25, 19.-26. června 1968

Vítězslav Gardavský Socialismus a náboženství

Klasické téma s barvitými osudy ve stoleté historii revolučního dělnického hnutí i v pohutých dějinách církvi. Věřím, že budeme mít dost času i dost vážného zkoumavého odhodlání, abychom ji — marxisté i křesťané — společně analyzovali jako předmět věcné kritiky.

Piši to proto, že je sotva v našem společenském životě vztah, který by byl tak zapleten do všemožných předsudků. Jsou to dusičky starého fanatismu: klerikálního a antiklerikálního.

A přece se marxovský poměr k náboženství [a speciálně ke křesťanskému náboženství] nevyčerpává známou tezí o „opiu lidu“. Daleko důležitější mi připadá Marxovo zjištění, že podstatou politické emancipace jako překonání feudální teokracie je oddělení politického státu od sféry světového názoru. Prakticky to znamená, že světový názor nebo náboženská konfese je vůči politickému státu sférou zájmu rozličných skupin a vrstev obyvatel a že tato skutečnost zakládá pro stát jejich politický význam: musí ve sféře práva zabezpečit rovnost podmínek, umožňujících jejich autentický rozvoj a